

29 СІЧНЯ 2018 РОКУ

ВИПОВНЮЄТЬСЯ 100 РОКІВ БОЮ ПІД КРУТАМИ

29 січня 2018 року в Україні на загальнодержавному рівні відзначатиметься 100 років бою під Крутами, котрий для Українського народу став символом героїзму та самопожертви молодого покоління в боротьбі за незалежність.

Історична довідка

Перша незалежність

Ключовими подіями першого року Української революції 1917–1921 років стало постановлення Української Центральної Ради та створення нею Української Народної Республіки.

Прихід в жовтні 1917 до влади в Росії більшовиків становив загрозу для України. Вони прагнули встановити власний контроль над Україною і розглядали Центральну Раду як серйозного конкурента у боротьбі. 17 грудня Рада народних комісарів висунула ультиматум: дозволити переміщення більшовицьких військ із фронту на Дон і відмовитися від утворення Українського фронту. Українці відхилили вимоги і звинуватили росіян у розпалюванні ворожнечі. Раднарком, своєю чергою, оголосив Центральну Раду «в стані відкритої війни проти Радянської влади в Росії і на Україні».

7 січня 1918 року більшовики оголосили загальний наступ на Україну. У середині січня 1918-го вони встановили контроль майже на всьому Лівобережжі та просувалися на Київ. За таких умов 22 січня 1918 року Українська Центральна Рада IV Універсалом проголосила незалежність Української Народної Республіки.

Напередодні бою

Після захоплення Полтави вздовж залізниці на захід наступала так звана 1-а Революційна армія, а з Гомеля на Бахмач – 2-а. Саме там, де сходилися дві залізничні колії, вони планували об'єднатися.

Тривалий час найбоєздатнішою українською частиною на Чернігівщині був бойовий відділ 1-ї Української військової юнацької школи сотника Аверкія Гончаренка. Спільно з іншими військовими підрозділами та добровольцями 25–27 січня вони героїчно обороняли вузлову залізничну станцію Бахмач. Однак під загрозою оточення оборонці змушені були відступити до станції Крути, де почали укріплюватися.

28 січня у Бахмачі обидві радянські армії з'єдналися. Командував ними Михайло Муравйов. Більшовики почали рухатися в бік Києва. На підступах до столиці Муравйов закликав: «Наше бойове завдання – взяти Київ... Жаліти київських мешканців нема чого, вони терпіли гайдамаків – нехай знають нас і одержать відплату. Жодного жалю до них! Кров'ю заплатять вони нам. Якщо треба, то каменя на камені не залишимо».

Проте вже наступного дня на станції Крути їхній наступ зупинили українські частини, до яких підійшло підкріплення – учні Київської юнацької військової школи імені Богдана Хмельницького та Помічного студентського куреня Січових стрільців (18–20-річні юнаки з Університету святого Володимира, Українського народного університету, Київської гімназії

Кирила та Мефодія). Здебільшого вони були неготовими до військових дій і мали погане озброєння. До курсантів юнацької школи, студентів і гімназистів приєдналися близько 80 добровольців із підрозділів Вільного козацтва з Ніжина.

29 січня 1918 року на залізничній платформі в Крутах перебувало до 520 українських вояків, юнаків і студентів, озброєних 16 кулеметами та однією гарматою. Росіяни вдесятеро переважали, мали бронепотяг та артилерію.

Військами УНР під Крутами командував Аверкій Гончаренко. Завдяки вигідній позиції і героїзму, українцям вдалося завдати росіянам значних втрат і стримати наступ до темряви. Потім, під тиском ворога, українські бійці організовано відступили до ешелонів і вирушили в бік Києва, руйнуючи за собою залізничні колії. Але одна студентська чота – 27 хлопців, заблукавши у темряві, повернулися до станції Крути, яка на той час уже була зайнята більшовиками. Вони потрапили в полон. Хлопців катували, а потім стратили. Згодом майже всіх героїв поховали на Аскольдовій могилі у Києві.

Українців під Крутами загинуло, за різними оцінками, 70–100 осіб. На сьогодні відомі прізвища 20 з них. Це студенти Народного університету Олександр Шерстюк, Ісидор Пурик, Борозенко-Конончук, Головащук, Чижов, Сірик, Омельченко (сотник); студенти Київського університету святого Володимира Олександр Попович, Володимир Шульгин, Микола Лизогуб, Божко-Божинський, Дмитренко, Андрій; гімназисти 2-ї Кирило-Мефодіївської гімназії Андрій Соколовський, Євген Тернавський, Володимир Гнаткевич, Григій Піпський, Іван Сорокевич, Павло Кольченко (прапорщик), Микола Ганкевич.

Втрати більшовицьких військ сягали 300 вояків.

Брестський мирний договір

Затримавши ворога на чотири дні, українські війська дали змогу укласти мир між урядом Української Народної Республіки і державами Четверного союзу. Перемовини закінчилися 9 лютого 1918 року підписанням Брестського мирного договору. Він визначав:

- визнання Четверним союзом самостійної Української Народної Республіки суб'єктом міжнародних відносин;
- спільні кордони УНР та Австро-Угорщини на довоєнних межах (Холмщина та Підляшшя відходили Україні); Східна Галичина та Буковина виділені в окремий коронний край;
- кордон із Польщею, що мав бути визначений комісією “на основі етнографічних відносин і бажань людности”;
- відмову сторін від взаємних претензій на відшкодування збитків, спричинених війною;
- обмін військовополоненими та встановлення дипломатичних відносин;
- постачання УНР іншій стороні до 31 липня 1918 року 60 мільйонів пудів хліба, 2750 тисяч пудів м'яса, іншої сільгосппродукції та промислової сировини;
- додаткову умову – грошова позика в 1 мільярд карбованців і збройна допомога Українській Народній Республіці у боротьбі з більшовиками.

Тим часом 4 лютого 1918 року більшовицькі війська Михайла Муравйова підійшли до Києва. Під гуркіт гармат Центральна Рада приймала важливі закони – про ліквідацію права власності на землю та демобілізацію.

Через два дні почався масований артилерійський обстріл, ще через 3 дні муравйовці ввірвалися у місто. 11 лютого 1918 року більшовики проголосили в Києві Українську Робітничо-Селянську Республіку та її Народний секретаріат.

У квітні 1918 року завдяки підтримці німецьких та австро-угорських військ (відповідно до Брестського договору) українці звільнили від більшовиків майже всю Україну. Отже, бій під Крутами став боєм за майбутнє України.

Завдяки звитязі та сміливості українських вояків ворожий наступ більшовиків на Київ було зупинено на кілька днів, коли тривали переговори між Українською Народною Республікою і країнами Четверного союзу. Важливо було, аби на той момент українська столиця перебувала під контролем Центральної Ради. 9 лютого 1918 року Брестський мирний договір було підписано. Він означав визнання самостійної Української Народної Республіки суб'єктом міжнародних відносин.

Важливі акценти:

– бій під Крутами став успішною оборонною операцією, оскільки зупинив ворога на кілька днів. Це дало змогу представникам Української Народної Республіки підписати Брестський мирний договір із країнами Четверного союзу;

– Брестський мир означав визнання самостійної Української Народної Республіки суб'єктом міжнародних відносин;

– незалежність Української Народної Республіки довелося захищати від російської військової агресії, ворогові протистояли молоді добровольці;

– згодом українські війська за підтримки німецьких та австро-угорських (відповідно до Брестського договору) звільнили від більшовиків практично всю Україну;

– події Української революції засвідчили: державність без армії неможлива;

– сміливість та жертовність учасників бою зробила їх прикладом для майбутніх поколінь захисників України. З ними порівнюють захисників Донецького аеропорту в теперішній російсько-українській війні. Тому Героїв Крут називають першими кіборгами.

Корисні Інтернет-посилання:

В'ятрович Володимир. «Крути – бій за майбутнє».

<http://blogs.pravda.com.ua/authors/viatrovych/56ab02d9b630d/>

«Завдяки Крутам УНР визнали державою»: інтерв'ю із професором Володимиром Сергійчуком

<http://www.istpravda.com.ua/articles/2013/01/29/110360/>

Михайло Ковальчук. «Бій під Крутами: відомі й невідомі сторінки».

<http://www.istpravda.com.ua/research/2014/01/29/141189/>

Ярослав Тинченко. «Життя після Крут. Як склалася доля учасників січневого бою».

<http://www.istpravda.com.ua/articles/2011/01/28/19369/>

Андрій Любарець. «Бій під Крутами у історичній пам'яті».

<http://www.istpravda.com.ua/research/2012/01/29/70470/>

Ісаюк Олеся. «Шість тез про Крути або Що не так із традиційним баченням подій 29 січня 1918 року»

https://lb.ua/blog/isayuk_olesya/293772_shist_tez_pro_kruti_abo_shcho_iz.html

Гончаренко А. Бій під Крутами (спогади учасника).

<http://kruty.org.ua/spogady/64-q-q->

Михайлик М. День 29 січня 1918 року (спогади учасника).

<http://kruty.org.ua/spogady/62-q-29-1918q->

Монкевич Б. Бій під Крутами (спогади учасника).

<http://kruty.org.ua/spogady/60-2008-10-04-20-48-42>

Лоський І. Крути (спогади учасника).

<http://kruty.org.ua/spogady/59--qq>

Файзулін Ярослав. «Бій під Крутами: як відрізнити історичну правду від міфу».

<http://tyzhden.ua/History/40792>

Інтерв'ю з Ярославом Файзуліним. «Що спільного між героями Крут та «кіборгами» Донецького аеропорту?»

<https://dzerkalo.media/shho-spilnogo-mizh-geroyami-krut-ta-kiborgami-donetskogo-aeroportu/>

ПРО КРУТИ З ПЕРШОДЖЕРЕЛ

Як тогочасна українська преса реагувала на події січня 1918 року можна ознайомитися з підбірки документів, оприлюднених у збірнику, підготовленому Українським інститутом національної пам'яті «Бій під Крутами в національній пам'яті: Збірник документів і матеріалів». - К., 2013. - 288с.

Студентський курінь стрільців

На загальних зборах студентів Українського Народнього Університету, які відбулися 4-го січня, ухвалено таку резолюцію:

З огляду на грізне положення Української Народньої Республіки, загальні збори студентів Українського Народнього Університету винесли такі постанови:

1. На час пекучої потреби, всі без виімку, студенти Українського Народнього Університету (в тім числі і слухачі обох підготовчих курсів) вступають в протягу трьох найближчих днів в Курінь Січових Стрільців:

а) Для товаришів, що знаходяться зараз за Київом, час вступлення до Куріня продовжується до 14-го січня ц. р.

б) Всі товариші, признані лікарською Комісією не здібними до строевої служби, займають нестроеві посади при куріні (канцеляристів, агітаторів тощо).

2. На весь час перебування студентів в Куріні заняття і іспити в університеті припиняються.

3. Товариші, які не коряться цим постановам зборів, підлягають загальнотовариському бойкоту.

4. Для переведення в життя всіх зазначених постанов вибирається Комітет з 5 душ. Дежурства членів Комітету встановлено від 10-ї год. до 6-ої год. вечора в вестибюлю Центральної Ради, куди належить звертатися за всякими справками. Там же записуються до Куріня.

Справа залишення за товаришами посад в державних і приватних інституціях знаходиться в стадії переговорів з Генеральним Секретаріатом.

Нова Рада. – 1918. – 6 (19) січня.

До українського студентства

Прийшов грізний час для нашої Батьківщини. Як чорна гайворонь обсіла нашу Україну російсько-більшовицька (котра нічого спільного не має з ідейним більшовизмом) грабіжницька орда, котра майже щодня робить у нас нові захвати, і Україна, одрізана звідусіль, може вреіти опинитись в дуже скрутному стані. В цей час Українська фракція центру Університету Св. Володимира кличе студентів-українців усих вищих шкіл негайно прийти на підмогу своєму краю і народові, одностайно ставши під прапор борців за волю України проти напасників, які хочуть придушити все, що здобуто нами довгою, тяжкою, героїчною працею. Треба за всяку ціну спинити отой похід, який може призвести Україну до страшної руїни і довговічного занепаду. Хай кожен студент-українець пам'ятає, що в цей час злочинно бути байдужим. Треба кинути на цей час науку та буденну працю і одною дружньою лавою, як було з початку революції, стати на оборону прав українського народу. Будемо ж, товариші, щирі й чулі! Облишмо тимчасом стерно науки і відважно ходім до стерна перемоги! Бо кому ж, як не нам, взятись за його?

Кому, як не нам, нести світичі свідомости і відваги до наших братів-вояків! Сміливо ж, дорогі товариші, довбаймо нашу скелю і йдімо віддати може останню послугу тій великій будові, яку ми ж самі будували – Українській державі!

Записуйтесь до Куріня Січових Стрільців, який формується з студентів Університету Св. Володимира та Українського Народнього Університету, звідки, мабуть, ми будем розпреділені серед декотрих українських військових частин, для піднесення культурно-національної свідомости та відваги. Запис приймається в Педагогічному музеї щодня (вдень).

Українська фракція центру Університету Св. Володимира

Нова Рада. – 1918. – 11 (24) січня.

Оголошення родини Соколовських про розшук сина Андрія, котрий пропав безвісти в бою під Крутами

Батьки прохають повідомити по адресі – Київ, Фундукл[еївська] 61-1 в подробицях про все, що відомо за сина їх Андрія Соколовського, учня VI кл. 2-ої української гімназії, який без вісти загинув у бою на станції Крути 16-го січня ц. р. і прохають, коли він живий, допомогти йому чим можна. Видатки будуть повернені.

Нова Рада. – 1918. – 3 березня (18 лютого).

Лист до редакції

Високоповажний Пане Редакторе!

Дозвольте через Вашу часопись звернутись з такою заявою:

14 січня на Бахмач виїхав Студентський Січовий Курінь для боротьби з більшовиками. 15 чи 16 січня відбувся бій під Крутами, після якого українські частини відступили, але не повідомили про це Січовий курінь.

Далі так само виїхала і старшина того куріня не давши жадного розпорядження. Частина куріня, побачивши небезпеку, встигла одступити, решта ж, коло 50 чоловік, залишилися на своєму посту, дожидаючи розпоря

дження. Тим часом більшовики їх оточили... По тим чуткам, які вдалося зібрати, скільки душ було забито в бою, частину було розстріляно, а чоловік 20 неначе б то прорвалося і втекло. Але досі ніяких певних відомостей за всі ці події дістати було неможливо. Серед тих залишених на поталу більшовикам січовиків був і мій брат Володимир Шульгин. То от уклінно прохаю всіх, хто має хоч які небудь відомости за мого брата і взагалі за події під Крутами негайно подати всі можливі відомости до редакції Нової Ради (Інститутська, 22) або оповістити свою адресу, щоб я міг їх докладніше розпитати.

Прошу інші газети передрукувати.

Олександр Шульгин.

Нова Рада. – 1918. – 5 березня (20 лютого).

Оголошення про збір відомостей про долю січових стрільців зі студентського куреня

Всіх, хто знає про долю січових стрільців (з студентського куріня), прохають подавати докладні відомости на адресу: міністерство міжнародніх справ, Терещенківська, 9 (зазначивши на конверті «в справі січовиків»), або особисто від 11 до 4-ої години крім свят (звернутись до т. Даньківського).

Нова Рада. – 1918. – 6 березня (21 лютого).

Збори родичів студентів і школярів, загиблих під Крутами, для обговорення питання про перепоховання тіл. Гурток родичів звертається до всіх батьків і родичів студентів, серед нешкільників і інших, що входили в склад січового студентського куріня, і загинули в бою та розстріляні після бою біля Крут 16 січня с. р., і пропонує піднести загальне прохання про розкопку могил, щоб перевезти їх тіла з Крут, а також поховати їх у Києві.

Для обговорення цього питання просять зібратись 8 цього березня в п'ятницю в 6 годині вечора Фундукліївська 61-1, туди ж звертатися за справами.

Нова Рада. – 1918. – 8 березня (23 лютого).

Комітет по влаштуванню похорону студентів-січовиків запрошує батьків та родичів сьогодні 13-го березня їхати розпізнавати убитих на станції Крути. Оповістка про те, коли і де буде потяг, висітиме на дверях Центральної Ради після 3-х годин дня.

Нова Рада. – 13 березня (28 лютого).

Повідомлення Української Громади студентів Університету св. Володимира про участь у похороні січових стрільців студентського куреня, загиблих під Крутами

На загальному зібранні, 10 березня, Українська Громада студентів університету св. Володимира вирішила взяти участь в похоронах своїх товаришів-лицарів, згинувших за волю Матері-України під Крутами. Збираються гроші на вінок. Всіх студентів-українців просять взяти участь у похоронах і допомогти грошима урочистому вшануванню борців за рідний край.

Нова Рада. – 1918. – 16 (3) березня.

Трагедія на Крутах

Ми хочемо звернути увагу суспільства і української влади на ту страшну трагедію, котра відбулася біля станції Крути в часи наближення більшовиків до Києва. В Крутах загинув цвіт української шкільної молоді.

Загинуло кілька сот найкращої інтелігенції – юнаків-ентузіастів української національної ідеї.

Така втрата для культурної нації була б важкою; для нашого народу ця втрата безмірна. Винна в цій трагедії уся система безглуздя, весь наш уряд, котрий після блискучого соціального законодавства, після піврічного адміністрування оказався покинутим народом, і армією, і в такім безнадійнім становищі рішив захиститись від добре узброєної більшовицької армії кількома сотнями шкільної молоді. Узброївши на скору руку ці жертви урядової легковажності, без жадної військової підготовки одправили їх в Крути під команду капітана Т. і штаба, який складали два брати Б. Ранком одного дня вивели школярів на учебну стрільбу. У кожного всього по три обійми патронів. Але несподівано виявилось, що вороже військо близько, і що юнакам годі вчитися військової науки, а треба вже воювати, бо несподівано підійшов ворог і почав обстрілювати їх кулеметним і гарматним вогнем. Через короткий час виявилась нова несподіванка: з бокової лінії з Чернигова підійшло кілька російських ешелонів і почали обстріл з тилу. Далі було таке: штаб ніяких приказів не шле, патронів і знаряддя бойцям не присилає. Усі патрони витрачені. Одна-одним гармата, котра була у юнкерів, мусила замовкнути, випустивши останню шрапнель.

Прийшлося посилати когось з стрільців на станцію шукати командира і штаб. Їх на станції вже не було. Вони подалися з своїм поїздом, не повідомивши своє військо, не пославши йому ніякого приказу, а хапалися виїздити так, що забулися відчепити від свого поїзда вагони з знаряддям до гармат і з патронами, і завезли їх. Наших вояків росіяне оточили й перебили.

Невже ж український уряд, навіть в теперішнім його складі, може проходити мимо подібних фактів, не звертаючи на них жадної уваги, не роблячи висновок? Невже і ці страшні прояви безладдя, невмілості, а може, і злочинства зостануться захованими від очей суспільства, не будуть безсторонньо розслідувані і не будуть покарані, а хоч принаймні геть від справи одсунуті хоч ті найблизчі винуватці цієї катастрофи?

Нова Рада. – 1918. – 16 (3) березня.

Оголошення родини Шульгиних про час і місце похорону В. Шульгина

Родина забитого в бою під Крутами 16 січня 1918 року Володимира Шульгина сповіщає, що похорон його разом з другими товаришами відбудеться сьогодні 19 березня. Жалібний похід рушить з вокзалу на Аскольдову Могилу о 2 годині дня.

Нова Рада. – 1918. – 19 (6) березня.

Похорон студентів-січовиків

Вчора відбувся похорон студентів і гімназистів, що лицарськи склали свої буйні голови, боронячи Україну від нападу північних варварів.

Коло другої години дня жалібний похід вирушив од вокзала. Прості дерев'яні блакитні домовини були поставлені по дві на площадки візників.

В поході брали участь духовенство, студентський хор під орудою Кошиця, військовий оркестр, військові відділи і сила народу.

Коло будинку Ц. Ради процесію зустрів уряд: члени Ради на чолі з проф. Грушевським і міністри на чолі з В. Голубовичем. Процесія спинилась. Проф. М. Грушевський, промовляючи, сказав приблизно так: «Dulce et decorum est pro patria mori. – Солодко і прекрасно вмерти за отчизну так, як умерли оці сини й брати наші, які полягли головами, боронячи рідний край від ворогів... Якраз сьогодні, коли Ц. Рада засідала, почали зривати цього двохголового орла, цей символ самодержав'я, це пятно неволі, в якій Україна перебувала стільки віків... Але ця операція знищення неволі не могла пройти безкровно, і кров пролилась. Щасливі ті, хто кров'ю засвідчив свою любов до рідного краю... Слава їм і вічний спокій!..»

Крім д. Грушевського, промовляли ще член Ц. Ради О. Степаненко і представник старшини січових стрільців.

Далі похід рушив по Фундуклійській, Хрещатику, Олександрівській на Аскольдову могилу.

Тут, над дніпровими кручами, поклали в землю вірних синів вільної України...

На могилу різними делегаціями було покладено багато вінків і живих квіток.

Нова Рада. – 1918. – 20 (7) березня.

Шануймо пам'ять героїв

Під Крутами, в нерівному бою, жменька молоді бажала хоч трохи стримати натиск ворогів і пустити їх тільки через свої трупи. Ідейні борці юнаки в рішучий час узялись за зброю і понесли на віetar волі України своє молоде життя. ...

Коли ми справді бажаеть бути вільними, коли бажаеть бути самостійними, то впершу чергу ми повинні шанувати пам'ять борців за цю волю і самостійність, бо невже ми справді дійшли до того, що одна частина з нас несе без вагання і сумніву своє життя, а друга не може навіть спромогтись на те, щоб вишанувати пам'ять їхню?!..

Як полтавське земство взялось за збирання грошей на пам'ятник Т. Шевченку, так Чернігівське повинно подумати над цим своїм обов'язком. Во імя страчених під Крутами, во імя всіх без'іменних борців, що загинули по всій Україні під час боротьби, земство повинне взятись за справу збудування пам'ятника всім борцям з ордами півночи за волю України. На місці бойовища під Крутами ми повинні мати друге святе місце, як перше в нас є – Шевченкова могила під Каневом. ...

Черниговская земская газета. – 1918. – № 53–54.

Повідомлення про надходження коштів на пам'ятник Січовим стрільцям студентського куреня

Жертви, надіслані до Нової Ради на пам'ятник борцям за волю студентам січового куреня убитих під Крутами.

Укр. книгарні т[овариств]ва «Час» у Києві 100 карб., д[окто]ра Е. К. Лукасевича 25 карб., Т. Чикаленкової 100 карб., Лев. Чикаленка 100 карб., Д. Дорошенка 40 карб., С. Єфремова 10 карб., В. Дурдуковського 15 карб., С. Ручковського 10 карб., д[окт]ор Коломійцев 100 карб., Ганни Келер-Чикаленко 100 карб.

Нова Рада. – 1918. – 2 квітня (20 березня).

Пам'яті забитих під Крутами

Відозва

Батьківський комітет при укр. Кирило-Методіївській гімназії, виконуючи постанову загальних зборів батьків від 14 квітня ц. р. про достойне вишановання пам'яті юнаків-учнів гімназії – забитих під Крутами, виданням присвяченої їх пам'яті книжки, приступає тепер до свого завдання. Бажаючи в згаданій книжці подати докладні відомости про останні дні їх життя, про їх геройську смерть, як і взагалі про цей незабутньо-трагічний історичний момент в житті нашого краю, редакційна комісія батьківського комітету звертається до всіх, хто брав

участь в подіях під Крутами, особливо до близьких покійним товаришів гімназистів, з щирим проханням надіслати свої

спомини про ці події, а також про весь підготовчий період перед боєм.

Бажаючи також подати в книзі біографічні відомості про полеглих героїв-юнаків, редакційна комісія прохає їх родичів і взагалі людей, що близько їх знали, надіслати відомості про їх життя, а також фотографічні картки.

Сподіваючись, що на заклик наш одгукнуться ті, кого кличемо, прохаємо звертатись по адресі поки що (листовно): В. Підвальна, 36, 8, тов. голови батьківського комітету II укр. гімназії.

Після великодніх свят мають бути скликані збори всіх зацікавлених в цій справі, як батьків, або родичів полеглих, так і їх товаришів для загальної наради, про що буде оповіщено в газетах.

Редакційний Комітет

Нова Рада. – 1918. – 28 (15) квітня.

Мистецтво в справі збудування пам'ятника борцям за незалежність України

Столиця України – Київ зовсім бідний монументами, які відносились би до історії України. Ті монументи, що для оздобы площей ставились при російській владі, мали на меті підкреслити залежність України від Москви і служити для виразу ідеї єдності Росії. Таке значіння мають, напр., монументи Хмельницькому і Кочубею та Искри.

Пережита епоха героїчного напруження, коли під хвилі війни зусиллям найкращих синів України була здійснена давня мрія народу – утворення незалежної національної держави, – повинна бути увіковічена улаштуванням якого-небудь відповідного монументу.

Один з найбільш значних по високому драматизмові моментів цієї епохи була боротьба тільки-що народженої Української Держави з більшовиками, темною силою, яка загрожувала не тільки загубити все, що було досягнене, а ще і взагалі зруйнувати культурне життя рідного краю.

На оборону національної ідеї, культури й права встали всі красніші сили народу і на чолі їх українська молодь: школярі та студенти університетів.

В боях під Крутами та Бахмачем, полягло багато цих молодих героїв, ціною своєї крові заплативши за волю рідного краю.

Святий обов'язок вдячної батьківщини не забути цих героїв. Треба, щоб пам'ять про них назавше залишилась на Україні. Для цієї мети, як найбільш відповідає збудування їм монумента на одному з майданів м. Києва.

Ця думка вже існувала і раніш [в] приватних колах, навіть де-які кошти для цієї справи вже назбірані, але треба зараз підтримати справу державною допомогою.

Тому було б бажаним, аби міністерство освіти оголосило народню підписку на улаштування монументу забитим в боях з більшовиками

українським школярам і студентам та доручило відділові плястичних мистецтв справу організації.

Нова Рада. – 1918. – 26 (13) травня.

Пам'ятник

В справі пам'ятника борцям за незалежність України.

На зроблене головноуправляючим мистецтв та національної культури представлення панові гетьману про збудування на одному з Київських майданів пам'ятника борцям, що першими полягли в боротьбі з більшовиками в Києві, під Бахмачем та Крутами, пан гетьман поставився до цієї ідеї прихильно і запропонував зложити для цього спеціальну комісію, після чого буде оголошено всенародній збір грошей для зазначеної мети.

Пан гетьман заявив, що задля здійснення вшанування пам'яти перших борців за незалежність Української держави, українське правительство може зробити відповідну грошову допомогу, коли того вимагатимуть обставини.

В розпорядженні головного управління мистецтв і національної культури досі мається зібраних грошей 849 карб.

Народня Справа. – 1918. – 7 вересня.

ФОТОДОКУМЕНТИ

1. Аверкій Гончаренко – підполковник армії УНР, начальник оборони на станції Крути.

2. Сотник Федір Тимченко – учасник бою під Крутами.

*Сотник
Модест Семірозум*

*Підполковник
Микола Янів*

*Сотник Яків Рябокiнь-
Рогоза-Рогозанiв*

*Хорунжий
Сергiй Євтимович*

Григорiй Пiтський

Iван Шарий

В. Уманець

Володимир Наумович

П. Олексієнко

Святослав Магальєс

Ігор Лоський

Павло Любенець

Феодосій Дятелович

Василь Дзюбик

Леонід Буткевич

Микола Ганкевич

*Похорон студентів, які загинули в бою під Крутами.
Київ, 10 (23) березня 1918 р.*

*Фрагменти похоронної ходи вулицями Києва.
Київ, 10 (23) березня 1918 р.*

Перепоховання загиблих героїв Крут. Київ, 10 (23) березня 1918 р.

105
К о п і я.

В моем показаніи неправильна цифра 150
разстрѣлянныхъ въ Крутах; разстрѣляно
было 24 человека, какъ показаль Лapidусъ.

Ц в а н г е р ь

25 мая 1918 г.

Копія Аарка.

Мені Сидорі Веніамі Комиссіі Сташирову

*Копія звіту чекістів про кількість розстріляних студентів під
Крутами за підписом Цвангера. 25 травня 1918 р.*

*Колекція документів історії Української революції 1917–1921 рр.
Музею історії Київського університету. – Од. зберігання 2.*

КРУТИ - БІЙ ЗА МАЙБУТНЄ!

Україна стала можливою
завдяки армії

9.11.1918
Брест-Литовськ (Берестя)

29.1.1918
Крути

29.1-4.11.1918
КИЇВ

на Москву

напрями наступу більшовиків

29 СІЧНЯ 1918 РОКУ

біля станції Крути
на залізничній
ділянці Ніжин - Бахмач

130 км
від Києва

6 годин
тривав бій

Знищено колії та мости,
щоб перешкодити наступу

на **4** дні
зупинено агресора

ЧЕРВОНА ГВАРДІЯ
Міхаїл Муравйов

VS

ПІДРОЗДІЛИ АРМІЇ УНР
Аверкій Гончаренко

 4800
бійців

 520
осіб

- Загін Вільного козацтва Армії УНР
- Офіцери і юнаки 1-ї Української військової школи
- Помічний курінь Січових стрільців

- I Революційна «армія» Павла Єгорова
- II Революційна «армія» Рейнгольда Берзіна

 300
загиблих

 70-100
загиблих

кулемети

бронепотяги

2

кулеметів

16

бронепотяг

1

бойовий потяг

1

Січень – лютий 1918 р.

Мирні переговори у Брест-Литовську (Бересті) між представниками блоку Центральних держав, більшовицької Росії та країн, що здобули незалежність після розпаду Російської імперії

Січневе повстання 29 січня – 4 лютого 1918 р.

Більшовицький заколот у Києві

Der Friede mit der Ukraine. Die Schlussitzung in der Stadt vom 9. zum 10. Februar, in der das Friedensprotokoll unterzeichnet wurde.

In Brest Litowsk. Die Schlussitzung der ukrainischen Delegation mit den deutschen. In Moskau - Amnestie. Die Schlussitzung der ukrainischen Delegation mit den bolschewistischen. Die Schlussitzung der ukrainischen Delegation mit den bolschewistischen.

Der Friede mit der Ukraine. Die Schlussitzung in der Stadt a. O. z. 10. Februar, in der das Friedensprotokoll unterzeichnet wurde.

ГЕРОЇЧНИЙ БІЙ ПІД КРУТАМИ ТА ПРИДУШЕННЯ ЗАКОЛОТУ В КИЄВІ ДАЛИ ЗМОГУ ЦЕНТРАЛЬНІЙ РАДІ ВИГРАТИ ЧАС І ПІДПИСАТИ **БЕРЕСТЕЙСЬКИЙ МИРНИЙ ДОГОВІР (9 ЛЮТОГО 1918 р.)**

УКРАЇНСЬКА НАРОДНА РЕСПУБЛІКА

НІМЕЧЧИНА

АВСТРО-УГОРЩИНА

ТУРЕЧЧИНА

БОЛГАРІЯ

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ

1

УНР визнана незалежною державою

2

Вихід України з Першої світової війни

3

Визначався західний кордон України

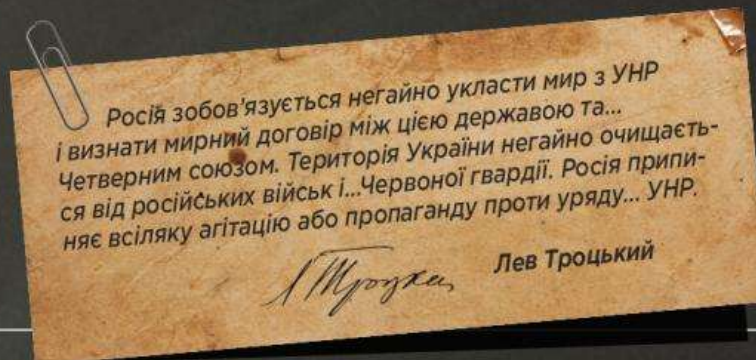
4

Взаємна відмова від репарацій

5

Німеччина й Австро-Угорщина погодилися надати військову допомогу УНР – до кінця квітня вся територія України була звільнена від більшовиків

Успіхи української дипломатії призвели до фактичного визнання незалежності УНР з боку Радянської Росії у Брестському мирному договорі (3 березня 1918 р.)

Росія зобов'язується негайно укласти мир з УНР і визнати мирний договір між цією державою та... Четверним союзом. Територія України негайно очищається від російських військ і... Червоної гвардії. Росія припиняє всіляку агітацію або пропаганду проти уряду... УНР.

Л. Троцький

Лев Троцький

19 березня 1918 р. 28 загиблих крутян перепоховані на Аскольдовій могилі у Києві

*На Аскольдовій могилі
Поховали їх —
Тридцять мучнів українців.
Славних, молодих...*

*На Аскольдовій могилі
Український цвіт! —
По кривавій по дорозі
Нам іти у світ.*

ПАВЛО ТИЧИНА
1918

*Ми навіки пам'ятатимемо ранкове небо.
Ми ніколи не забудемо всі наші мрії.
Пам'ятатимемо завше коханий погляд.
І навіки проклинатимемо клятї війни.*

*Відлітай, душе, неси спокуту.
Відлітай плаєм, пам'ятай Крути.*

ВІТАЛІЙ КАЛІНІЧЕНКО
2013

ВИГОТОВЛЕНО: 26.01.2016

ДИЗАЙН: МАРК КАНАРСЬКИЙ